

นโยบายสาธารณะกับการศึกษาไทยยุค 4.0

PUBLIC POLICY AND THAI EDUCATION 4.0

กิตติฎกานต์ ดวงภักดีรัมย์¹ และภักดี โพธิ์สิงห์²KITTIYAKAN DUANGPHAKDIRAM¹ AND PHAKDEE PHOSING²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะนโยบายสาธารณะกับการศึกษาไทยยุค 4.0 โดยเฉพาะนโยบายการศึกษาในยุค 4.0 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี ในเชิงของการเป็นนโยบายสาธารณะภายใต้บริบททางสังคมโลกาภิวัตน์ ซึ่งการศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานที่รัฐมีต่อคนในสังคม นโยบายสาธารณะของรัฐทางด้านการศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาประเทศ นโยบายสาธารณะทางการศึกษาจำเป็นจะต้องคำนึงถึงทุกคนในสังคมว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับนโยบายของรัฐ การพัฒนาประเทศให้เป็น Thailand 4.0 เป็นสังคมที่มีความก้าวหน้า อีกทั้งการพัฒนา นโยบายสาธารณะด้านการศึกษามีลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ มีการนำความรู้หลากหลายด้านเข้ามาศึกษา เพื่อผลสัมฤทธิ์ที่ดี รวมทั้งควรให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนานโยบายสาธารณะด้าน การศึกษา เพื่อส่งเสริมให้แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี และการศึกษาในยุค 4.0 เป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์แก่ ประชาชนมากที่สุด โดยพบว่าการศึกษายุค 4.0 มีความ เป็นสหวิทยาการในการนำเอาศาสตร์ด้านต่าง ๆ มา ประกอบการศึกษา รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมถึงแม้ว่าจะยังไม่มากนัก แต่ก็ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีต่อการพัฒนานโยบาย สาธารณะด้านการศึกษาในอนาคตต่อจากยุค 4.0

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ, นโยบายการศึกษา, การศึกษายุค 4.0

¹หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), Doctor of Public Administration Program (Public Administration)

อีเมลผู้ติดต่อ: E-mail Rattnakonkik155@gmail.com.

ABSTRACT

This article recommends public policy education in the 4.0 era as part of the 20-year national strategy and the 20-year national education plan in terms of being a public policy in the context of social globalization. Which education is a fundamental factor the state has on people in society? The public policy of the state in education is, therefore, essential. In developing the country's education, public policy must consider that everyone in society is a stakeholder in government policy. The story of the country to be Thailand 4.0 is a progressive society, and the development of public policies in education is interdisciplinary. A wide variety of knowledge is brought into the study for good results. as well as involve various sectors in the development of public policy in education to promote the 20-year National Education Plan and education in the 4.0 era to be the most beneficial to the people. It was found that education in the 4.0 era is interdisciplinary in bringing various sciences to study. as well as providing opportunities for various sectors to participate, although not much. But it is considered a good starting point for policy development. Education public in the future after the 4.0 era.

Keywords: Public policy, Education policy, Education in the 4.0 era

บทนำ

นโยบายสาธารณะเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำหรับการพัฒนาประเทศ เป็นเครื่องมือที่สำคัญของ รัฐบาล ในการสร้างสังคมให้มีคุณภาพ โดยนโยบายสาธารณะจะเป็นเรื่องที่ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม ได้รับ ประโยชน์จากรัฐบาลนโยบายสาธารณะที่สำคัญเป็นอันดับต้นๆ มักจะเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้อง กับความ เป็นอยู่ขั้นพื้นฐานของประชาชนในสังคม เช่น นโยบายด้านสาธารณสุข และนโยบายด้านการศึกษา เป็นต้น นโยบายสาธารณะด้านการศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับประชาชนเพื่อให้คนใน สังคมมีความรู้เป็นพื้นฐานที่ สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งเป็นรากฐานให้กับอนาคตของประเทศชาติ เป็นการสร้างคนรุ่นต่อไปให้ มีความรู้เทียบเท่านานาชาติ นโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษายังเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษา ให้กับผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา เช่น การมีการศึกษา ภาคบังคับ เป็นการบังคับด้วยกฎหมายให้คนทุกคน ต้องได้รับการศึกษา นโยบายสาธารณะทางด้าน การศึกษาของประเทศไทยเกิดขึ้นตั้งแต่การปฏิรูปการศึกษา สมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้เกิดการศึกษาในระบบโรงเรียนขึ้นในปี พ.ศ.2408 รัชกาลที่ 5 จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้วัด สอนหนังสือและเลข ต่อมาใน ปี พ.ศ. 2427 มีการตั้งโรงเรียนหลวงเป็นโรงเรียนสำหรับสามัญชนแห่งแรก คือ โรงเรียนมหรณพาราม (หอจดหมายเหตุครุฑสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2016: ออนไลน์) ถือได้ว่าการปฏิรูป การศึกษาตั้งแต่ในครั้งนั้นอันเป็นจุดเริ่มต้นของการมีนโยบายสาธารณะทางการศึกษาของประเทศไทย เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกก็ว่าได้ บทความวิชาการ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2563) ต่อมานโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษาของประเทศไทย มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องตลอดมาผ่านหลายช่องทางที่เป็นนโยบายสาธารณะ เช่น รัฐธรรมนูญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล และพระราชบัญญัติต่าง ๆ ขณะเดียวกันรูปแบบ การศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งในด้านสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน รูปแบบที่

ใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงลักษณะของสถานที่ทำการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้ถือว่ามีความสำคัญต่อนโยบายสาธารณะ ด้านการศึกษาของประเทศไทยจนถึงยุคการศึกษา 4.0

ความหมายของนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะ อังกฤษ ใช้คำว่า public policy เป็นแนวทางกิจกรรมการกระทำหรือการเลือกตั้งตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อชี้แจงให้มีกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการวางแผนการจัดทำโครงการวิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของประชาชน ผู้ใช้บริการในแต่ละเรื่อง นอกจากนี้ นิยามของคำว่านโยบายสาธารณะอาจหมายถึงประเด็นต่าง ๆ คือ 1. สิ่งใดก็ตามที่รัฐบาลเลือกจะกระทำหรือไม่กระทำ 2. กิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลหรือองค์กรของรัฐจัดทำขึ้น เช่น การจัดการบริการสาธารณะ (public services) การจัดทำสินค้าสาธารณะ (public goods) การออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย 3. แนวทางปฏิบัติที่กำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือแนวทางที่รัฐบาลกำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหา 4. ความคิดของรัฐที่กำหนดว่าจะทำอะไรหรือไม่ อย่างไร เพียงไร เมื่อไร 5. แนวทางกว้าง ๆ ที่รัฐบาล (ไม่ว่าจะระดับใด) กำหนดขึ้นเพื่อล่วงหน้า เพื่อเป็นการชี้แจงให้เกิดการกระทำต่าง ๆ ตามมา

ดังนั้น นโยบายสาธารณะ จึงสรุปได้ว่าหมายถึงแนวทางปฏิบัตินโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมทางการเมืองของรัฐบาลต่อสาธารณะโดยมีประชาชนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายสาธารณะนั้น นโยบายสาธารณะอาจจะเป็นได้ทั้งการแก้ไขปัญหาการป้องกันปัญหาการเตรียมพร้อมการตอบสนองการหยิบยื่นกิจกรรมอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมที่รัฐบาลทำเป็นนโยบายเพื่อที่จะให้นำเอานโยบายสาธารณะนั้นไปปฏิบัติ

พัฒนาการของนโยบายด้านการศึกษาของประเทศไทย

การศึกษา 4.0 (Education 4.0) คือ การเรียนการสอนที่สอนให้นักศึกษา สามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรม 3 ต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคมซึ่งการเรียนการสอนในปัจจุบันยังคงห่างไกลในหลาย ๆ มิติ เช่น ไม่เคยสอนให้ผู้เรียนได้คิดเองทำเองส่วนใหญ่มักรังสรรค์ให้ทำโจทย์แบบเดิม ๆ อีกเรื่องคือผู้เรียนเริ่มไม่รู้จักสังคมส่วนใหญ่ใช้เวลาในโลกออนไลน์ไปกับเกมส์ การช้อปปิ้ง การแชท เฟสบุ๊ก ไลน์และอินสตาแกรม ส่วนใหญ่มักเป็นสังคมมายาซึ่งเทคโนโลยีไม่ได้ฝึกแต่เหรียญมีสองด้านเทคโนโลยีก็เช่นกันจะนำไปใช้ในด้านใดให้เกิดประโยชน์เป็นความยากและท้าทายของผู้ที่ต้องทำหน้าที่สอนในยุคนี้เพราะการเรียนการสอนในยุค 4.0 ต้องปล่อยให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ด้วย ตนเองปล่อยให้กล้าคิดและกล้าที่จะผิดแต่ทั้งหมดก็ยังต้องอยู่ในกรอบที่สังคมต้องการหรือยอมรับได้ไม่ใช่ว่างเปล่าจริง คิดอะไรใหม่ ๆ ได้เสมอและมีความคิดสร้างสรรค์แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมซึ่งปัจจัยหลักของการใช้เทคโนโลยีที่เกิดความคุ้มค่า ได้แก่ 1. การใช้อินเทอร์เน็ต (Internet) เครื่องมือสำคัญสำหรับการค้นหาความรู้เป็น แหล่งข้อมูลที่สำคัญ ดังนั้นทางการศึกษาต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ได้ง่ายมากกว่ามองอินเทอร์เน็ตเป็นผู้ร้ายแล้วกลัวว่าผู้เรียนจะใช้อินเทอร์เน็ตไปในทางที่ไม่ดีไม่สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ 2. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) เป็นพรสวรรค์

หลักสูตรการเรียนการสอนควรจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกล้าที่จะคิดนอกกรอบหรือต่อยอดจากตำราเรียน 3. การปฏิสัมพันธ์กับสังคม (Society interaction) เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและทำงานร่วมกันในสังคมได้ ควรมีกิจกรรมที่สนับสนุนการทำงานแบบเป็นกลุ่มหรือทีมปัจจัยดังกล่าวถ้าทำได้ดี การศึกษา 4.0 จะสามารถสร้างและพัฒนาคนให้สามารถค้นหาความรู้ต่าง ๆ มาปะติดปะต่อและประยุกต์เข้ากับงานที่สามารถต่อยอดและพัฒนาการเตรียมการศึกษาเพื่อก้าวเข้าสู่ไทยแลนด์ 4.0 มีปัจจัยหลายอย่างที่ต้องคำนึงถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีบุคลากรทางการศึกษาอีกจำนวนมากที่อยู่ในระบบ 1.0, 2.0, 3.0 ซึ่งการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มปฏิรูปการศึกษาโดยได้กำหนด นโยบาย 2 ภาษา (Bilingual policy) และสร้างทักษะด้านวิชาชีพเพื่อเศรษฐกิจเชิงอุตสาหกรรมและมีการพัฒนาความสามารถด้านการศึกษาค้นคว้าให้โรงเรียนการคิดวิเคราะห์ (Thinking school) โดยหลักการสำคัญ คือ การใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาของการศึกษาการใช้วิทยาศาสตร์เพื่อศึกษาเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ การใช้คณิตศาสตร์เพื่อพัฒนา ความสามารถทางสติปัญญาด้านก/ารคิดการใช้เหตุผลและหลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหาการคิดวิเคราะห์และการเตรียมการศึกษาจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนจัดหลักสูตรให้ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม พร้อมทั้งปรับปรุงตำราให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งยังมีครูผู้สอนเพียง 2% เท่านั้น ที่มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร ดังนั้น สิ่งที่จะต้องดำเนินการคือการปรับปรุงตำราเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรต้องเปลี่ยนระบบการประเมินเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร โดยเฉพาะการคิดเป็น วิเคราะห์เป็นตามทักษะในศตวรรษที่ 21 และการปรับการอบรมครูให้ตรงกับความต้องการในการนำความรู้ไปใช้และการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรม เพื่อนำไปใช้ต้องดำเนินการควบคู่ไปด้วยกัน

ตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 เกี่ยวกับเรื่องของการศึกษาในมาตรา 43 ระบุว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน” รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 เป็นรัฐธรรมนูญที่เน้นเรื่องการกระจายอำนาจให้สิทธิมนุษยชน ดังนั้นมาตราดังกล่าวจึงถือว่าเป็นนโยบายสาธารณะที่สำคัญทางด้านการศึกษาเป็นอย่างยิ่งต่อมา รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 นอกจากเรื่องของการศึกษาภาคบังคับจำนวน 12 ปี แล้วยังขยายโอกาสถึงผู้ยากไร้ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิ และการสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 ก็ยังคงเน้นทั้งการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี การพัฒนาต่อยอดสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น การส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายการขยายโอกาสทางการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมกันต่อโอกาสและการเข้ารับบริการทางการศึกษาจากรัฐ

การศึกษายุค 4.0

ก่อนจะเป็นการศึกษาไทย 4.0 การศึกษาไทยในอดีตตั้งแต่ยุคแรกหรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นการศึกษาไทยยุค 1.0 เป็นการพัฒนามาตามสภาพบริบทของสังคมไทยที่มีพัฒนามาโดยตลอด โดยเริ่ม นับยุค 1.0 ตั้งแต่การมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก สภาพบริบทของประเทศไทย เรียกว่าคือ Thailand 1.0 ยังคงเป็นสังคมเกษตร เน้นการเกษตรเป็นหลัก ประชากรประกอบอาชีพ ด้านการเกษตรเป็น

ส่วนใหญ่ หลักสำคัญของการจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อชุมชนของตนเอง ทักษะที่ใช้คือทักษะเพื่อการยังชีพ เช่น การปลูกผัก ทำสวน บบบาทของครู คือ เป็นการบอกให้ผู้เรียนเข้าใจ และทำตามได้ ต่อมาเข้าสู่ยุค Thailand 2.0 มุ่งเน้นด้านอุตสาหกรรมขนาดเล็กไม่ซับซ้อนมาก เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม การศึกษาในยุค 2.0 นี้เป็นการศึกษาไปเพื่อระบบอุตสาหกรรม ต่อมาเข้าสู่ยุค Thailand 3.0 มุ่งเน้นด้านอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อน มีการส่งออกของสินค้า มีนักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุน เพียงแต่ประเทศไทยเป็นเพียงประเทศผู้รับจ้างผลิตเท่านั้น เช่น อุตสาหกรรมไฟฟ้า อุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ แต่ประเทศไทยยังไม่ค่อยมีนวัตกรรมของตนเอง ถึงแม้ว่าในยุคนี้จะเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีมีความเป็นโลกาภิวัตน์แล้วก็ตาม การศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อชุมชนนานาชาติ เน้นทักษะการติดต่อสื่อสารทางเทคโนโลยีเป็นหลัก เมื่อเข้าสู่ยุค 4.0 ประเทศไทยต้องมีการสร้างนวัตกรรมเป็นของตนเองให้ได้โดยไม่พึ่งพาต่างชาติเหมือนเมื่อก่อน มีเป้าหมาย คือ เป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โจทย์ใหญ่ที่สำคัญ คือ ทำอย่างไรให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากประเทศที่กำลังพัฒนาไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว การทำให้ประเทศไทยก้าวสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูง (พรชัย เจดามาน และคณะ, 2559, ออนไลน์)

ด้านภาพรวมของการศึกษาตั้งแต่ยุค 1.0 จนถึง 4.0 มีความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากตลอดระยะเวลาประมาณกว่า 60 ปี มีการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความหมายของการศึกษา บทบาทของเทคโนโลยี บทบาทของครู การใช้สื่อการสอน การใช้วิทยาการเข้ามาประกอบในการเรียนการสอนที่ทำให้ยุคของการศึกษาแบบ 4.0 พัฒนาไปกับสภาพบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงความหมายของการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมจากการที่ครูสอนให้นักเรียนทำตามคำสอนตามแบบเรียนต่อมาเป็นการสร้างองค์ความรู้ร่วมกันสร้างความรู้ใหม่ทางด้านเทคโนโลยีต่อการศึกษา ตั้งแต่เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ช่วงทศวรรษที่ 1990 บริบทสังคมโลกเป็นบริบทสังคมข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีโลกกลายเป็นโลกไร้พรมแดน ความสะดวกในการติดต่อสื่อสารมีเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะการมาของระบบอินเทอร์เน็ตทำให้สิ่งต่าง ๆ พลิกโฉมมากมาย ทางด้านการศึกษาที่เช่นกันอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทในการศึกษาเป็นอย่างมาก ทั้งในแง่ของความสะดวกรวดเร็ว การติดต่อสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูล ค้นคว้าข้อมูล เป็นสื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน และประโยชน์อีกมากมาย ห้องเรียนจึงไม่ใช่ห้องเรียนที่เป็นเพียงอาคารสถานที่อีกต่อไป ด้วยวิทยาการและเทคโนโลยีในยุค 4.0 ทำให้ห้องเรียนกลายเป็นห้องเรียนไร้พรมแดน แต่เดิมนั้นใช้สื่อและอุปกรณ์ในห้องเรียนเมื่อมีเทคโนโลยีที่ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น การมีอินเทอร์เน็ตทำให้การส่งผ่านความรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีความสะดวกมากขึ้น ถึงปัจจุบันรูปแบบของการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของนวัตกรรม เช่น รูปแบบที่เป็นดิจิทัล หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) การประชุมทางไกลผ่านระบบ Video conference การใช้โซเชียลมีเดีย (Social media) การใช้อินโฟกราฟิก (Infographic) เข้ามา เป็นเครื่องมือในการช่วยสอน ด้านรูปแบบของการสอนแต่เดิมนั้นอาศัยเพียงแค่ครูสอนนักเรียนภายในห้องเรียน ก็พัฒนามาจนเป็นการขยายองค์ความรู้ที่สามารถให้ผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการสอน มาทำการสอนประกอบกับครูที่สอนในห้องเรียนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน การศึกษาในยุค 4.0 ที่เน้นการสร้างนวัตกรรม สร้างองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่ การศึกษาแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ที่เน้นการใช้ศาสตร์สาขาต่าง ๆ เข้ามาศึกษาร่วมกัน เพื่อศึกษาให้เห็น แง่มุม และมิติต่าง ๆ ที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างของศาสตร์แต่ละสาขาเพื่อนำมาใช้

ในการพัฒนาความรู้ในเชิงบูรณาการจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งทางองค์ความรู้ของวิชาการ ทักษะในด้านต่าง ๆ ตามยุทธศาสตร์และการปฏิรูปสู่การเป็น Thailand 4.0 ประกอบไปด้วย 1) การอ่าน (Reading) 2) การเขียน (Writing) 3) วิทยาศาสตร์ (Relation science) 4) คณิตศาสตร์ (Arithmetic) 5) เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Relation technology and innovation) 6) คุณภาพ (Relation quality) 7) การคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) 8) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 9) พลังสร้างสรรค์ (Creative tension) 10) ความคิดเชิงรุก (Critical proactively) 11) การสื่อสาร (Communication) 12) การร่วมมือ (Collaboration) 13) การเกี่ยวเนื่องและแบ่งปัน (Collaboration cultural) 14) สมรรถนะ (Competency) 15) การเชื่อมโยง (Connecting) 16) การยืดยื้อ (Composition) 17) การกำกับและติดตาม (Controlling) 18) การใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า (Cost effectiveness) 19) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) 20) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and effective) และ 21) การประเมินผล (Evaluation) (พรชัย เจดามาน และคณะ, 2559, ออนไลน์) สิ่งเหล่านี้ถึงแม้ว่ารัฐจะมีทั้งนโยบาย แผนงานที่จะปฏิบัติแล้ว แต่การทำให้นโยบายสาธารณะสัมฤทธิ์ผลจำเป็นจะต้องมีนโยบายสาธารณะที่ดี สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

นโยบายสาธารณะกับการศึกษาไทยยุค 4.0

“ไทยแลนด์ 4.0” เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยหรือโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่เข้ามาบริหารประเทศบนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ที่มีภารกิจสำคัญในการ ขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรงในศตวรรษที่ 21 ได้ การดำเนินนโยบายสาธารณะด้านการศึกษามีเป้าหมายได้หลากหลายแต่ส่วนที่เป็นหัวใจสำคัญ คือ การพัฒนาทุนมนุษย์ที่เป็นรากฐานของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองโดยสำนักงานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ สพฐ. (อังกฤษ: Office of the basic education commission ย่อว่า OBEC) เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหัวหน้าส่วนราชการและขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับที่มีส่วนสำคัญในการจัดการกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม และสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมผ่านนโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษา ดังนั้นนโยบายสาธารณะคือการมองนโยบายในฐานะที่เป็นกิจกรรมทางการเมืองต่อการศึกษา ด้วยความเป็นสหวิทยาการของวิชา นโยบายสาธารณะทำให้การศึกษาวานโยบายสาธารณะนั้นมีประโยชน์และความซับซ้อนในการศึกษาจนถึงกระบวนการกำหนดนโยบาย ไทยแลนด์ 4.0 เป็นโมเดลในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่มีมาไม่น้อยกว่า 50 ปี โดยในปี พ.ศ. 2504 เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกซึ่งในยุคนี้จนถึงได้ว่าเป็นยุคไทยแลนด์ 1.0 ซึ่ง เป็นสังคมเกษตรกรรมที่เน้นการเกษตรเป็นหลัก ต่อมาเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 2.0 ที่มุ่งเน้นทางด้านอุตสาหกรรม ซึ่งอุตสาหกรรมที่มีชื่อเสียง ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ ยุคไทยแลนด์ 3.0 เป็นยุคที่มุ่งสู่อุตสาหกรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีการเปิดนิคมอุตสาหกรรมมากมาย และมี

ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนอย่างหลากหลายจนกระทั่งเข้าสู่ในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นการเข้าสู่ยุคที่ประเทศไทยต้องมีการนวัตกรรมเป็นของตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาจากต่างประเทศ สำหรับด้านการศึกษาได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับโมเดลดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถแบ่งยุคของการศึกษาได้ดังนี้

การศึกษา 1.0 (พ.ศ. 2503) หรือเรียกว่า หลักสูตร 2503 ซึ่งเป็นยุคที่เน้นให้นักเรียนเกิดทักษะ 4 ด้าน คือ พุทธศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษา และพลศึกษา การวัดผลการศึกษาจะเป็นการวัดผลเป็นองค์รวม โดยประเมินผลเป็นร้อยละ หากผู้เรียนสามารถทำคะแนนให้ได้ถึงร้อยละ 50 ถือว่าผ่าน หากต่ำกว่าร้อยละดังกล่าวถือว่าสอบตกต้องเรียนซ้ำชั้น สำหรับรูปแบบการสอนของผู้สอนจะเน้นการบรรยาย เป็นลักษณะบอกเล่า จดในกระดานหรือตามคำบอก ผู้สอนว่าอย่างไรผู้เรียนก็จะเชื่อทั้งหมดผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ มีเพียงการฟังจากผู้สอนเพียงอย่างเดียว หนังสือเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด สื่อการสอนซอลด์ บัตรคำ รูปภาพ โครงสร้างเวลา 4:3:3:2 ประถมต้นเรียน 4 ปี ประถมปลายเรียน 3 ปี มัธยมต้นเรียน 3 ปี มัธยมปลาย สายสามัญเรียน 2 ปี สายอาชีพเรียน 3 ปี หลักการแนวคิดสนองความต้องการของสังคม / และเป็นหลักสูตรที่เน้นวิชา

การศึกษา 2.0 (พ.ศ. 2521) หลังจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลง และมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น การศึกษาไทยจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงใหม่ทั้งระบบ โดยให้มีระดับประถมศึกษา 6 ปี ยกเลิกชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ระดับมัธยมศึกษา 6 ปี ซึ่งระดับมัธยมศึกษาจะใช้อักษรย่อว่า มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย การจัดการเรียนการสอนจะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีวิชาเลือกมากมาย ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ โดยมีสื่อการสอนที่แปลกใหม่ เช่น มีภาพโพลีมีเดีย มีภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นสื่อที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผลเป็นการประเมินแยกส่วน หมายถึง การประเมินเป็นรายวิชา หากผู้เรียนสอบไม่ผ่านในรายวิชานั้นๆ จะไม่มีการเรียนซ้ำชั้น ซึ่งข้อจำกัดของหลักสูตรการศึกษาในยุคนี้ ได้แก่ การกำหนดหลักสูตรไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการของท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีไม่สามารถผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การนำหลักสูตรไปใช้ไม่สามารถสร้างพื้นฐานทางการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาต่างประเทศยังไม่สามารถสื่อสารและค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษา 3.0 (พ.ศ. 2551) จากข้อจำกัดของหลักสูตรการศึกษา พ.ศ. 2551 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 พบว่า มีความล้าสมัยของผู้ปฏิบัติการในสถานศึกษา ซึ่งหลักสูตรในยุคดังกล่าวเป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาแน่นเกินไป มีปัญหาในการเทียบโอน และปัญหาคุณภาพผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนั้นในยุคนี้ได้มีการเปลี่ยนมาใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยเพิ่มสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนมีการกำหนดตัวชี้วัดมาให้เป็นการจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกยุคปัจจุบัน มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขัน และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก โดยจุดหมายของหลักสูตรก็คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ ซึ่งได้มีการกำหนดจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนใน การสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึง

ประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดมั่นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิดการแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิตมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งบำเพ็ญประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมอย่างมีความสุข

การศึกษา 4.0 จากปัญหาต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่ล้มเหลว ปัญหาทางการเมืองที่ล้มเหลว ปัญหาทางด้านสังคมที่ล้มเหลว หรือทุก ๆ ปัญหาที่ล้มเหลวต่างก็โทษการศึกษาล้มเหลว ดังนั้น ไทยแลนด์ 4.0 จึงมีเป้าหมายที่ต้องการให้ประเทศไทยมีนวัตกรรมเป็นของตนเอง ซึ่ง การศึกษา 4.0 จะเป็นส่วนหนึ่งของไทยแลนด์ 4.0 ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ การศึกษาในยุคนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะผู้สอนที่จะต้องทำการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนโดยนำแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM) และ Active Learning มาใช้ในการเรียนการสอนอย่างจริงจัง นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการปฏิรูปการศึกษา โดยจะต้องเน้นที่ห้องเรียน การ ติดตามพฤติกรรม การสอนของผู้สอน การสร้างตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องมี มาตรฐานเดียวกัน ภายในอีก 10 ปีข้างหน้า จึงจะทำให้ประเทศไทยมีนวัตกรรมเป็นของตนเองได้อย่างแน่นอน

ทักษะสำคัญในการจัดการการศึกษาในยุคการศึกษาไทย 4.0

นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า ไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเป็นโมเดลในการพัฒนาประเทศ มุ่งเน้นการขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่โดยใช้เทคโนโลยีเป็นกลไกสำคัญ และการสร้างความร่วมมือเพื่อเพิ่มความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน การจัดการศึกษาจึงมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทั้งในเชิงกระบวนการและในเชิงผลลัพธ์ โดยทักษะที่ตลาดแรงงานโลกต้องการในปี 2020 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย 10 ทักษะ อันประกอบด้วย

1. ทักษะการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน
2. การคิดวิเคราะห์
3. ความคิดสร้างสรรค์
4. การจัดการบุคคล
5. การทำงานร่วมกัน
6. ความฉลาดทางอารมณ์
7. รู้จักประเมินและการตัดสินใจ
8. มีใจรักบริการ
9. การเจรจาต่อรอง
10. ความยืดหยุ่นทางความคิด

ทั้งนี้องค์ประกอบดังกล่าวได้สอดคล้องกับผลการสำรวจความต้องการแรงงานของนายจ้างและองค์กรเกิดใหม่ในปี 2557 ที่พบว่านายจ้างขององค์กรในศตวรรษที่ 21 คาดหวังให้พนักงานในองค์กรมีทักษะ

ด้านการคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) มากที่สุด ดังนั้น แรงงานที่จะยังคงปลอดภัย และมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ คือ แรงงานที่มีทักษะที่หลากหลายทั้งทางปัญญาและทางการสื่อสาร เช่น ทักษะความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นต้น ส่วนแรงงานที่ยังพึ่งพา ทักษะซ้ำ ๆ ในการประกอบอาชีพอยู่ในปัจจุบันจะเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงมากที่จะตกงานในอนาคต

ตั้งแต่ศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและครอบคลุมหลายมิติ ทำให้หลายประเทศทั่วโลกตระหนักว่า รูปแบบการศึกษาที่ใช้วิธีการแบบก่อนศตวรรษที่ 21 นั้น ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนของสังคมได้อีกต่อไป ในสังคมไทยที่กำลังเรียกร้องการจัดการศึกษารูปแบบใหม่เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญต่อการอยู่รอดในยุคโลกาภิวัตน์ เช่น ทักษะคิดในการเรียนรู้ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม รวมถึงความรู้พื้นฐานที่สำคัญ มีความพยายามของภาครัฐ ภาคประชาสังคม มูลนิธิองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และภาคเอกชนจำนวนหนึ่งที่มีความพยายามผลักดันให้เกิดการปฏิรูปหลายครั้ง แต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาในเชิงคุณภาพและความเสมอภาคทางการศึกษาแก่เด็กไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงอ้างอิง (ไทยทริบูน, 2561, ออนไลน์) ทำให้การพัฒนาการศึกษาภายใต้ประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ภายใต้แนวคิดประชารัฐ ซึ่งเป็นนโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษาของประเทศไทยที่สำคัญในช่วงเวลาปัจจุบัน รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 นโยบายสาธารณะกับการศึกษาไทย 4.0

นโยบายสาธารณะกับการศึกษาของประเทศไทยในยุค 4.0 มีความเปลี่ยนแปลงตามบริบทสังคมโลก ในยุคโลกาภิวัตน์ความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างที่เกิดขึ้น ด้านการศึกษาพื้นฐานดังนี้ รัฐธรรมนูญฉบับ ปี พ.ศ. 2560 มาตรา 54 “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3)” ต่อมาคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 28/2559 เรื่องให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามคำสั่งดังกล่าวเป็นการลดขั้นตอนหรือเงื่อนไขด้านข้อกฎหมายบางประการเพื่อให้รัฐสามารถจัดการสวัสดิการด้านการศึกษาได้อย่างรวดเร็วขึ้น และกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2579 เป็นการเน้นการเรียนการสอนที่สอนให้นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในโลกมาใช้ในการเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมตอบสนองต่อความต้องการของ

สังคม ซึ่งการเรียนการสอนในปัจจุบัน ยังคงไม่ครบในหลาย ๆ มิติ ดังนั้นเพื่อการเติมเต็มให้เข้ากับความ เป็น 4.0 จึงมีส่วนของการศึกษาไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นนโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษาที่สำคัญโดย มีด้านต่าง ๆ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา

ยุทธศาสตร์เหล่านี้เบื้องต้นเป็นนโยบายสาธารณะที่มีการผสานทั้งวิธีการและศาสตร์ที่ หลากหลายเพื่อให้สิ่งเหล่านี้เป็นนโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยหลักธรรมาภิบาล (Good governance) รวมทั้งควรจะใช้หลักการปรึกษาหารือพร้อมกับหลักการประชาธิปไตย (Deliberative democracy) เพื่อให้นโยบายไม่มีลักษณะบนลงล่าง (Top-down) เพียงอย่างเดียว เพื่อขับเคลื่อนแผนการ ศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ สาระของแผนการศึกษาแห่งชาติมีความชัดเจน การมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาแผนการศึกษาแห่งชาติของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ ผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียและสาธารณชน การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อความความ ตระหนักใน ความสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และ การนำแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติทุกระดับ ปรับปรุงกฎระเบียบและกฎหมาย ต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาการศึกษา สร้างช่องทางให้ภาคประชาสังคมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งระดับนโยบายและ ระดับพื้นที่ต่อรัฐในฐานะเจ้าภาพของการ พัฒนาการการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์

ข้อเสนอแนะนโยบายสาธารณะต่อการศึกษาไทยยุค 4.0

นโยบายสาธารณะต่อการศึกษาไทยยุค 4.0 ควรเปิดโอกาสให้มีช่องทางหรืออำนาจความสะดวก เกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะ อาจจะเป็นเรื่องของการให้สิทธิพิเศษ การส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้วิทยาการ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน นโยบายสาธารณะควรมีการเข้าไปช่วยเหลือสิ่งเหล่านี้ การลดขั้นตอนทาง ภาครัฐบางอย่างถึงแม้จะมีความสะดวกสบายเพิ่มมากขึ้นก็ตามแต่ต้องไม่ลืมว่าจะต้องมีการตรวจสอบถึง ความถูกต้องในทุกขั้นตอนเพื่อเป็นการป้องกันการหาผลประโยชน์จากการอำนวยความสะดวกจากขั้นตอน ดังกล่าว ด้านการส่งเสริมการศึกษาภาครัฐควรมีนโยบายที่จะคัดเลือกและให้โอกาสรวมทั้งมีความร่วมมือ กับภาคส่วนอื่นทั้งภาคประชาสังคมภาคประชาชน ภาคเอกชนเพื่อนำมาบูรณาการนโยบายสาธารณะต่อ การศึกษาไทย ถึงแม้ว่าจะมีนโยบายสาธารณะหลากหลายด้านที่เกี่ยวกับการศึกษาไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ แต่ทั้งหมดก็ยังเป็นเพียง แผนและนโยบาย แต่ในทางปฏิบัติภาครัฐควรจะเข้าใจถึงปัญหาทั้งหมดที่มีอยู่ในประเทศ ปัญหาสังคมและ

ปัญหาต่าง ๆ ที่มีความซับซ้อนทำให้เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาของประชาชนอย่างละเอียด จากทั้งปัจจัยที่ทำให้เป็นอุปสรรคหลากหลายรูปแบบ

ในภาคปฏิบัติของการนำนโยบายสาธารณะต่อการศึกษาในยุค 4.0 จึงจำเป็นจะต้องมีการจัดการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาผู้สอนให้มีทักษะและความสามารถในการสอนอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งการเตรียมหลักสูตร บทบาทของครูผู้สอน ทักษะของผู้สอนเพื่อผลประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน กฎหมายพระราชบัญญัติ รวมถึงนโยบายต่าง ๆ นอกจากจะต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียนเป็นหลักแล้ว นโยบาย กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สอนก็ควรจะมีนโยบายที่ช่วยให้ผู้สอนที่ครอบคลุมในทุกด้าน ถึงแม้ว่าจะเป็นนโยบายสำหรับผู้สอนโดยเฉพาะก็ตาม ซึ่งนโยบายในส่วนของผู้สอนต้องมีการบูรณาการ ให้มีความเป็นนโยบายสาธารณะที่เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเป็นการพัฒนาทั้งระบบการศึกษาเพื่อให้ นโยบายสาธารณะกับการศึกษาไทยเป็นการศึกษาในยุค 4.0 อย่างแท้จริง เรื่องการศึกษาเพื่อเติมเต็มศักยภาพนักเรียนควรจะมีการเติมเต็มศักยภาพของนักเรียนที่จะนำไปสู่ เป้าหมาย ได้แก่

1. การสร้างทักษะแห่งอนาคตใหม่ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ทักษะและคุณลักษณะขั้นพื้นฐานที่สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ในสังคม เศรษฐกิจสมัยใหม่ และมีคุณภาพพร้อมที่จะเลือกทางของตนเองได้อย่างมีคุณภาพ
2. การสร้างทางเลือกคุณภาพ การปฏิรูปหลักสูตร การทดสอบ การพัฒนาครู และพัฒนาโรงเรียน เพื่อทำให้ระบบการศึกษามีความรับผิดชอบต่อนักเรียนซึ่งรวมถึงการยกระดับอาชีวศึกษาให้เป็นทางเลือกคุณภาพสำหรับนักเรียนด้วย
3. การสร้างระบบข้อมูลเพื่อตัดสินใจอย่างมีคุณภาพในด้านนี้เป็นการพัฒนาข้อมูล ระบบสื่อสารข้อมูล และระบบแนะแนวที่ดี เพื่อเป็นพื้นฐานให้แก่แก่นักเรียนตัดสินใจเลือกได้อย่างมีคุณภาพ
4. การสร้างการมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนตลอดกระบวนการเรียนรู้

นโยบายสาธารณะด้านการศึกษาในยุค 4.0 ยังต้องพบกับปัญหาเรื่องของความเหลื่อมล้ำทางสังคมไม่เพียงแต่ในสังคมไทย ในบริบทสังคมโลกปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมนั้นเป็นปัญหาต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านการศึกษาโดยตลอด การศึกษาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการยกระดับประสิทธิภาพในการผลิตและพัฒนา เช่น การศึกษาจะช่วยเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้นนำไปสู่การลดระดับความยากจนของประชากร สร้างความเท่าเทียมทางเพศ สร้างสำนึกในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม

นอกจากการเสริมสร้างปัจจัยภายในกับนโยบายสาธารณะกับศึกษาในยุค 4.0 อย่างมีประสิทธิภาพผ่านนโยบายสาธารณะแล้ว การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งต่อนโยบายสาธารณะทางการศึกษาที่ต้องปรับตัว การกำหนดมาตรฐานด้านวิชาชีพหลายสาขาให้เท่าเทียม กันและเป็นที่ยอมรับร่วมกันตามข้อตกลงคุณสมบัตินักวิชาชีพ (Mutual recognition arrangement: MRA) เพื่อให้ผู้มีวิชาชีพสาขาต่าง ๆ สามารถเคลื่อนย้ายไปประกอบอาชีพในประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประชาคมอาเซียน ให้เป็นตลาดแรงงานและฐานการผลิตซึ่งต้องอาศัยการ เคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือโดยเสรี การจัดการศึกษาด้านวิชาชีพในสาขาเหล่านี้จึงมีความจำเป็นจะต้อง ให้มีมาตรฐานทางวิชาชีพอยู่ในระดับที่ยอมรับร่วมกันได้ปัจจุบันมี 8 วิชาชีพสาขาที่มีการทำข้อตกลง ยอมรับร่วมกันในอาเซียนแล้ว คือ 1. สาขาวิชาชีพวิศวกรรม 2. สาขาวิชาชีพพยาบาล 3. สาขาวิชาชีพสถาปัตยกรรม 4. สาขาวิชาชีพด้านการสำรวจ 5. สาขาวิชาชีพบัญชี 6. สาขาวิชาชีพแพทย์ 7. สาขาวิชาชีพทันตแพทย์ และ 8. สาขาวิชาชีพการท่องเที่ยว

นอกจากการศึกษาระดับสูงและวิชาชีพเฉพาะทางดังกล่าวแล้วนั้น ในระดับที่อาจเรียกได้ว่าเป็น การศึกษาขั้นพื้นฐานก็มีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคต รัฐควรจะจัดการส่งเสริม ปูพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับเบื้องต้น เพื่อให้ประชากรมีคุณภาพ พร้อมทั้งจะสามารถประกอบวิชาชีพอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ การศึกษาพื้นฐานมีความจำเป็นจะต้องจัดให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและบริบทโลก ประเด็นสำคัญ ประการหนึ่งคือประชากรควรมีความรู้และทักษะที่จำเป็นอะไรบ้างสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งความจำเป็นอย่างนี้อาจจะแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคมในกรณีของไทยภาษาอังกฤษ ถือเป็น ความกังวลหนึ่งของคนไทยซึ่งอยู่ในระดับที่ไม่ดีนักเมื่อพิจารณาผลการสอบแบบที่เป็นมาตรฐาน ของนานาชาติความรู้ภาษาเพื่อนบ้านของคนไทยก็ยังเป็นจำนวนน้อย (ธีระ นุชเปี่ยม, ม.ป.ป.) ขณะที่การรับรู้ ข้อมูลข่าวสารในยุคปัจจุบันถึงแม้ว่าจะอยู่ในยุคที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารเป็นจำนวนมากแล้วแต่ข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏอยู่ในอินเทอร์เน็ต ไม่สามารถบอกได้ว่าอันไหนคือ ข้อมูลที่ถูกต้องหรือเป็นจริง ดังนั้นรัฐควรมีนโยบายสาธารณะต่อการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จำเป็น ต่อการพัฒนาอนาคตของชาติ

ส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาไทย คือ การศึกษานอกระบบ ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญใน การส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาของคนไทยทั้งสายสามัญและสายอาชีพ มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริม การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานด้านนี้ให้กว้างขวาง และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ปัจจุบันมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมากกว่า 7,000 แห่ง ห้องสมุด สาธารณะรวม 960 แห่ง ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่บุคคล และชุมชนเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิตแก่ทุกคน การศึกษานอกระบบมุ่งที่กลุ่มเป้าหมายหลักหลายกลุ่มด้วยกัน ได้แก่ ผู้พิการ เด็กด้อย โอกาส ผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร ผู้นำท้องถิ่น ผู้ต้องโทษ และชาวไทยที่อาศัยอยู่ต่างประเทศ (ธีระ นุชเปี่ยม, ม.ป.ป.) การพัฒนานโยบายสาธารณะให้กับการศึกษานอกระบบจึงเป็นอีกส่วนหนึ่งสำคัญที่จะทำ ให้การศึกษาไทยยุค 4.0 นั้นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นด้วยการใช้นโยบายสาธารณะที่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ ของทุกคนในสังคม

บทสรุป

การศึกษาไทยในยุค 4.0 เป็นนโยบายสาธารณะด้านการศึกษาระดับชาติที่มุ่งยกระดับการศึกษาของ ประเทศไทยมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เป็นความพยายามของรัฐในการพัฒนานโยบายทาง การศึกษาไปพร้อมกับการพัฒนาด้านอื่นที่เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ถึงแม้ว่าจะมีทั้งแผนการ ศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติต่าง ๆ แล้วก็ตามในเชิง นโยบาย แต่ในภาคปฏิบัติยังมีเรื่องอื่นที่ยังเป็นปัญหาอยู่อีกมากทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะปัญหาจากตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้สอน ผู้ที่อยู่ในระบบการเรียนการสอน นักเรียน นักศึกษา ที่ จำเป็นจะต้องมีการพัฒนานอกเหนือจากความรู้ที่สามารถหาได้จากการศึกษาทั่วไป แต่ในด้านจิตใจก็ควรจะ ได้รับการพัฒนาให้มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นการลดปัญหาที่จะเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา ในส่วนของ การพัฒนาจิตใจนี้เองถึงแม้ว่านโยบาย สาธารณะอาจจะดูเหมือนไม่เกี่ยวข้อง แต่หากรัฐมีมาตรการในการ จัดการหรือแผนการที่ดี จะเป็นการช่วยลดภาระของบุคลากรในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น นโยบาย สาธารณะจึงควรมีบทบาทเป็นอย่างมากในการจัดการปัญหานี้ ดังนั้นการศึกษายุค 4.0 ควรจะเป็นนโยบาย

สาธารณะอย่างแท้จริง เพราะส่งผลต่อคนทั้งประเทศและอนาคตของประเทศจึงควรให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมกันนโยบาย รวมทั้งรัฐควรส่งเสริมเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้อง ศึกษา นโยบายที่เกี่ยวข้องแบบทางอ้อม รัฐจึงจำเป็นต้องใช้ นโยบายสาธารณะให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ นโยบายทางการศึกษาสามารถเข้าถึงกับคนทุกคนในสังคม สามารถใช้งานนโยบายสาธารณะเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมกับการศึกษายุค 4.0 ไปด้วย

เพื่อการศึกษาไทยในยุค 4.0 เป็นพื้นฐานที่ดีกับประเทศไทย 4.0 รัฐควรทำงานในเชิงรุก เช่น จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ เพื่อศึกษาและพัฒนา นโยบายสาธารณะทางด้านการศึกษาโดยเฉพาะ รวมทั้งประสานงานร่วมกับหลายภาคส่วน เพื่อการปรับปรุงพัฒนานโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับความแตกต่างของสังคมที่มีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่อาจมีความต้องการบางอย่างที่แตกต่างกัน เพื่อผลสัมฤทธิ์ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

สุดท้ายนี้หากมองว่านโยบายสาธารณะคือสิ่งที่รัฐเลือกที่จะทำหรือไม่ทำตามความหมายที่ กล่าวไว้ตอนต้นแล้ว นโยบายสาธารณะที่ดีควรเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และมองเป้าหมายตามความเป็นจริง รัฐจะต้องทำทุกอย่าง ทุกวิถีทางกับการศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวกประโยชน์ให้ประชาชนได้มากที่สุด เพราะการพัฒนาทุนมนุษย์ถือได้ว่าเป็นต้นทุนในการพัฒนาประเทศที่ไม่สามารถนับความคุ้มค่าออกมาเป็นมูลค่าในเชิงกำไรหรือขาดทุนแบบธุรกิจ สุดท้ายผู้เขียนเสนอว่านโยบายสาธารณะกับการศึกษายุค 4.0 ที่เน้นการสร้างนวัตกรรมให้แก่ประเทศชาติ มียุทธศาสตร์ที่สนับสนุน มีแผนการศึกษาแห่งชาติ แต่หากขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สิ่งเหล่านี้ก็อาจจะเป็นเพียงแค่ นโยบายที่เขียนไว้ในกระดาษ เป็นเพียงแค่แนวคิดในความฝันที่ไม่สามารถสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐรา วิจิณัยภาค. (2554). นโยบายสาธารณะ : แนวทางในการศึกษาแบบสหวิทยาการ. โครงการเอกสาร
ตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ไทยทริบูน. (2561). *ปรับการศึกษา 0.4 สู่ 4.0 ด้วย 4 แนวทางอนาคตใหม่การปฏิรูปการศึกษาไทย*, ค้นเมื่อ
วันที่ 3 ตุลาคม 2562, จาก http://thaitribune.org/contents/detail/305?content_id=32109&rand=1526143851.
- ชนวัฒน์ พิมลจินดา. (ม.ป.ป.). *นโยบายสาธารณะ*. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีระ นุชเปี่ยม. (ม.ป.ป.). *นโยบายสาธารณะด้านการศึกษาในบริบทโลก*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรชัย เจดามาน และคณะ. (2559). *การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21*.
ค้นเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2562, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/jedaman/2016/12/31/entry-1>
- หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. (2016). *โรงเรียนหลวงแห่งแรก*. ค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2562,
จาก <http://catholichaab.com/main/index.php/research-and-study/researchand-study/1170-2016-05-13-02-18-01>.
- Dye, R. T. (1984). *Understanding Public Policy*. 5th ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Easton, D. (1953). *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*. New York: Alfred
A. Knopf.
- Lasswell, H., & Kaplan, A. (1970). *Power and Society*. New Haven: Yale University Press.